

Praha, 25. ledna 2006

Posudek na bakalářskou práci Lucie Klabanové:
***Genderově inspirovaná obsahová analýza deníků Mladá fronta DNES a
Právo na počátku roku 2005***

Hodnocení: 20 bodů

Komentář:

Předkládanou bakalářskou práci Lucie Klabanové na téma genderové obsahové analýzy vybraných deníků v prvním čtvrtletí roku 2005 celkově hodnotím jako podprůměrnou a na hranici únosnosti požadované kvality pro ukončení studia na Fakultě humanitních studií UK v Praze. Navíc, na rozdíl od několika jiných podobně neadekvátně zpracovaných bakalářských prací, jež jsem měla na FHS UK příležitost číst, z této práce bohužel nevyzařuje ani hlubší zájem autorky o vybranou problematiku a tudíž její komplexnější znalost, ani předpokládaná časová a analytická investice, jež by autoři bakalářských prací měli do svých projektů vložit. I přes pečlivě zpracované a barevně vyvedené grafy obsahové analýzy v empirické části, práce celkově i v zásadních komponentech a detailech působí povrchně a odbytě. Z pouhého, i když podrobného, čtení si netroufám hodnotit, zda tato mělkost je způsobená skutečnou analytickou a koncepční neschopností autorky či pramení „pouze“ z nedostatečného času věnovaného zpracovávání a psaní práce. Realitou však zůstává, že tato práce bohužel patří, podle mého názoru a zkušeností, k nejslabším závěrečným produktům, jichž jsou studující FHS UK schopni. Po kritickém přečtení práce a rozboru všech jejích aspektů se navíc obávám, že jak téma samotné, tak metodologie práce byly zvoleny hlavně na základě předpokladu, že se jedná o nejrychlejší a nejsnadnější cestu k napsání a dokončení bakalářské práce. Hloubka tohoto omylu bohužel provází čtenáře v průběhu celé práce. Ve svém oponentském posudku se soustředím pouze na nejzávažnější problémy a nedostatky, které v práci vidím a na které doufám, bude autorka reagovat u své obhajoby.

Jako nejzásadnější nedostatek předkládané práce, jež následně určuje celý tón a zpracování, je nedostatečně – v tomto případě jednak povrchně a druhak vágně – formulovaná hlavní hypotéza či hlavní argument práce. Na str. 6 autorka uvádí, že „cílem práce bylo vytvořit obecnou představu o genderových tématech a o situaci novinářek“ ve vybraných denících pro první tři měsíce roku 2005. Sama přitom hned v první větě svého úvodu argumentuje, že „genderové analýzy médií jsou v současnosti zpracovávány pravidelně a genderová dimenze médií je předmětem stále vzrůstajícího počtu odborných článků.“ Tento postřeh je velmi správný, nicméně nevedl autorku ani k diskusi, jak se k těmto článkům její práce vztahuje, ani k hlubšímu zamyšlení nad tím, čím přesně tedy její práce do již zpracované problematiky přispívá. Je např. s podivem, že přes svůj deklarovaný „zájem o problematiku vztahu médií a genderu“ (6) autorka necituje jedinou bakalářskou práci na toto téma, jež byla v posledních letech napsaná přímo na půdě FHS (těchto prací je minimálně 12 za posledních pět let). Pokud by je totiž četla, muselo by jí být zřejmé, že „problematika genderu a médií“, jak jí autorka pojímá, již byla přímo na naší fakultě několikrát zpracována a její práce tak bohužel ničím novým nepřispívá, ba naopak, v šířce svého pojetí a hloubce své analýzy velmi zaostává. Neznalost těchto prací jen podtrhuje nedostatečnou koncepční a teoretickou připravenost pro práci na vybrané problematice, která se nese celou prací a projevuje se již v tak důležitém aspektu, jako je struktura práce.

I když práce obsahuje sekci „teoretická východiska“ (12-17), její zpracování je přinejlepším ledabylé. Práce není ani kontextuálně ukotvená do historicko-společenského kontextu, ani nepředkládá dostatečné teoretické zázemí tematiky, postavené na relevantní odborné literatuře. Nesourodé, nesystematické a nic neosvětlující poznámky a postřehy typu „v roce 1880 ... z 10 000 žen v tomto roce pracovalo 7 jako umělkyně, spisovatelky či redaktorky“, na něž bez jakéhokoli vysvětlení či interpretace přímo navazuje věta, že „Osvaldová uvádí údaje ... Syndikátu novinářů ČR: na konci roku 2001 registrovala ... 36% žen a 64% mužů“(15), nemohou sloužit jako adekvátní koncepční rámec problematiky, jež má za cíl připravit půdu pro vlastní analýzu empirického výzkumu. Stejně tak pokud se autorka rozhodla pracovat s „genderovou analýzou“, její definice a diskuse hlavního konceptu v teoretické části by měla jít hlouběji a šířeji do odborné literatury než do „informační brožury pro novináře“, vydané informačním neziskovým centrem (12). Celkově z citované i reálně použité a využitě literatury v průběhu práce je naprosto zřejmé, že autorka má jen velmi povrchní znalost citovaných titulů (u několika by se dalo polemizovat, zda je vůbec četla), některé jsou přitom použity naprosto nevhodně a nedostatečně, spíše „jen aby se neřeklo“ a aby byl splněn požadavek citování odborné literatury (např. Lenderová, str. 15 či Wolf, str. 21; dále např. tituly *Dívčí válka s ideologií* nebo *Postfeminist News: Political Women in Media Culture* nejsou využity ani jednou). Jedinou odbornou publikací, s níž autorka opravdu hlouběji pracuje a využívá její analytický potenciál je kniha *Česká média a feminismus* Barbory Osvaldové.

Práce je problematická i ve své empirické části, která pramení i ze špatně zvolené propojenosti mezi hlavními otázkami a zvolenou metodou práce (jak již bylo uvedeno, kromě jiného autorka např. hodlá zkoumat „situaci novinářek v celostátních denících“. Když pomineme, že explicitně nevysvětluje co tím přesně myslí, tento aspekt se dá jen stěží zkoumat prostřednictvím obsahové analýzy textu). Ve svém úvodu autorka píše, že se „rozhodla přispět genderově inspirovaným výzkumem ...“, nakolik se nejčtější celostátní deníky věnují tématu feminismu a rovného postavení žen a mužů a o jakých tématech na tzv. prestižních stranách píše novinářky a o jakých novinářů. (6) Na str. 9 dále dodává, že se domnívá, že její „skromný výzkum nám ... může přinést zajímavé výsledky“. I kdybychom tyto povrchní ambice akceptovali, ve všech svých bodech jsou zpracovány naprosto nedostatečně a problematičtě.

Za prvé, v celé práci není vůbec explicitně vyjádřeno, kontextuálně zpracováno ani systematicky analyzováno a shrnuto, v čem spočívá ona „zajímavost“ výsledků. Za druhé, na str. 10 autorka uvádí, že důvod, proč jako své časové období zvolila první tři měsíce roku 2005 je jednak její předpoklad, že „vzorek je odpovídající a mému úkolu postačující“ a „navíc se domnívám, že struktura témat i složení mediálních pracovníků se v průběhu roku nijak výrazně nemění“. Oba předpoklady a domněnky jsou problematické. Z čistě metodologického hlediska je vzorek jednak nedostačující pro zvolený typ otázek a předložené hypotézy, ale hlavně již apriori předjímá závěr, jež autorka hodlá zkoumat ve své práci (z metodologického hlediska se tedy jedná o tautologii, neboli dokazování hypotézy na základě předpokládaného). Navíc sama odporuje svému předpokladu, když na str. 37 shrnuje, že „příčin nepřítomnosti textů o feminismu může být několik“, například to, že „v lednu se sledovaná média zaměřila především na přírodní katastrofu v Asii a v únoru a březnu na vládní krizi“. Za třetí, práce s genderovou analýzou je v podstatě nulová. Autorka je nedostatečně obeznámená se základními koncepty, autory a autorkami, i hlavními diskusemi v oboru. Možná proto se dopouští základní chyby genderové analýzy, již je zjednodušené a reduktivní využívání konceptu genderu jako synonyma pro „ženy“, „ženskou otázku“, případně duet „ženy a muži“. V celé práci autorka ani náznakem nevysvětluje, a tudíž ani neproblematizuje, co jí genderová analýza v rámci odpovědí na její otázky umožňuje a v čem vlastně spočívá. Výsledkem je reduktivní a deskriptivní obsahová analýza (spíše tedy obsahový popis) vybraných otázek na ploché úrovni zastoupení žena-muž, ženské téma či ženská fotografie. V důsledku těchto nedostatků autorka ani nemůže např. vysvětlit, proč (a zda vůbec) je důležité a relevantní, zda články píše muž či žena a proč tuto charakteristiku sleduje. Kategorie „feminismus jako teorie“ je pak natolik zavádějící, že mě nijak nepřekvapuje skutečnost, že se počet příspěvků objevil 0x v obou denících (str. 37).

Jak již bylo uvedeno, obsahové grafy jsou sice krásně a pečlivě zpracované, autorka jich ale nevyužívá k téměř žádné podstatné interpretaci. Její „analýza“ spočívá v podstatě pouze

v okomentování a popisu daného grafu bez vysvětlení, proč jsou informace z tohoto grafu důležité, co nám osvětlují, jaký fenomén demonstrují a jak se daný jev kontextuálně vztahuje k dalším otázkám a argumentům práce. Závěrečné dva odstavce práce (46), kde autorka předkládá základní otázku „magického kruhu“ příčiny a důsledku genderové problematiky (tj. „zda ženy vůbec mají zájem o funkce...“) a kterou lapidárně a alibisticky končí slovy, že „na tyto otázky již v práci neodpovím, ale za předmět dalšího výzkumu by rozhodně stály“ jen svými vlastními slovy shrnují slabou kvalitu celé práce. V rámci zvoleného tématu genderu a médií jsou toto totiž naprosto zásadní otázky propojení genderu a moci, autonomie a subjektivity, stereotypů a možností, a reprezentace a reflexe, které nejenže autorka prodiskutovat měla, ale naopak měly tvořit *základ* jejího teoretického a kontextuálního vstupu do celé problematiky. Pokud by totiž diskusí nad tímto hlavolamem svou práci začala, práce by rozhodně musela být hlubší, širší a dlouhodoběji zpracovávaná. Na druhou stranu by pak ale zcela nepochybně měla potenciál čtenářům vysvětlit, v čem genderová analýza spočívá a proč je relevantní a integrální součástí současného vědeckého poznání – a tudíž i v čem spočívá přínos její vlastní bakalářské práce.

Celkově tedy práci hodnotím jako velmi problematickou, na hranici adekvátnosti a jako výchozí bodové ohodnocení pro závěrečnou ústní obhajobu navrhuji 20 bodů, tedy hodnocení dobře.

Věra Sokolová, Ph.D.
vedoucí katedry genderových studií FHS UK
- oponentka práce